

# Učiteljski Tovariš

Glasilo „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejujeta:

**Jakob Dimnik** in **Engelbert Gangl**

učitelja v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik: **Jakob Dimnik**, Šubičeve ulice št. 3.

**Vsebina:** Shod spodnještajerskega učiteljstva v Celju. — Spomenica primorskega učiteljstva. — Tretja slovenska petrazrednica v Ljubljani je nujno potrebna! — Jos. Ciperle: Kulturne slike s Kranjskega. — Književnost in umetnost. — Naši dopisi. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

## Shod spodnještajerskega učiteljstva v Celju.

**D**isel, prirediti velik shod spodnještajerskega učiteljstva ter povabiti k temu shodu slovenske deželne poslance, je našla zvoneči odmev po vsem Spodnjem Štajerskem. Lepo število pismenih izjav, katere so došle predlagatelju na poziv v 2. štev. „Popotnika“ ter soglasno odobravanje učiteljstva celjskega in laškega okraja, zbranega dne 2. svečna meseca v Celju, je rodilo po vsestranskem zanimivem posvetovanju pozitivni rezultat. Sestavil se je v Celju pripravljalni odbor, ki bo za ta shod vse potrebno ukrenil, sklicanje shoda se je vendar z ozirom na zakon z dne 15. listopada meseca 1868. l. drž. zakon. št. 135 in na okolnost, da ne more nobeno učiteljsko društvo sklicavati shodov, poverilo predlagatelju samemu, namreč tovarišu R. Knafliču.

Namestnik deželnega glavarja, deželni poslanec gospod dr. Srnc v Celju je izrazil predlagatelju shoda svoje veselje nad lepo mislijo, da želi učiteljstvo v vseobčnem shodu slovenski deželni delegaciji razložiti svoje delovanje, težnje in trpljenje ter prijazno pojasnil, da bodo slovenski poslanci radi prišli k shodu, želeč slišati naše resolucije ter obenem izreči učiteljstvu svoje simpatije in mnenje, priporočal je, shod sklicati kolikor najhitreje; zakaj s preložitvijo državnega zbora se bližamo z naglimi koraki zasedanju deželnega zbora.

Pri posvetovanju v Celju sta se določila dva glavna govornika z dvema namestnikoma. Prvi oriše: a) Razvoj učiteljskega stanu do danes. b) Učiteljevo delovanje v šoli in zunaj šole. c) Vpliv šolske vzgoje in pouka na narod. d) Učiteljstvo je kulturni činitelj države, dežele in naroda. e) Nedostojno nagrado za učiteljevo kulturno delo. f) Promatranje troškov za učiteljstvo in šolo vzporedno s troški za vojaštvo, uradništvo itd. in g) Primerne resolucije. Drugi oriše gmotno stanje učiteljevo, njegovo pomankanje v družini ter stavi primerne resolucije.

Resolucije so podvržene cenzuri pripravljalnega odbora, pomnoženega z zaupnimi možmi iz vsakega učiteljskega društva, sklicanimi en dan pred shodom v Celje.

Kdor torej želi na tem shodu pri debati postaviti kakoršne si koli resolucije, naj jih najpozneje dva dni pred shodom dopošlje sklicatelju shoda, tovarišu Radoslavu Knafliču v Št. Lenartu, pošta Laški trg, ki jih predloži pomnoženemu pripravljalnemu odboru v potrdilo.

Sleharni tovarišici in vsakemu tovarišu Spodnjega Štajerja se dopošlje pravočasno osebno vabilo z legitimacijo.

Ta shod bode ustrezal sklepu delegacije „Lehrerbunda“ z dne 29. grudna meseca 1898. l., namreč: „Učiteljstvo se obrni neposredno do deželnih poslancev.“

Za vdeležitev shoda se naj uporablja § 31. šolskega in učnega reda z dne 20. rožnika meseca 1870. l. št. 7648, pri čem se ni prav nič ozirati na okrajni ali deželni šolski svet; zakaj podeljevati učiteljem dopust do tri dni ima pravico šolsko vodstvo, a vsi šoli krajni šolski svet. (Glej odlok deželnega šolskega sveta Štajerskega direktoriju „Zaveze“, priobčen v 14. št. „Popotnika“ l. 1898.)

Shod bode le tedaj imponoval poslancem in javnosti, ako se nas vdeleži mnogo. Kdor misli, da se lahko opravi brez njega, ta nima smisla za ureditev naših socialnih in gmotnih razmer ter bode s svojo odsotnostjo na račun vsega stanu pričal poslancem, javnosti in vsem tovarišem, da ne potrebuje nobenega izboljšanja plač. Tu je najbolj potreben čut druženja: vsi za enega, eden za vse! Mile tovarišice učiteljice, pridite tudi Ve v obilnem številu! Pri shodu se bode zagovarjalo načelo: „Enake dolžnosti, enake pravice“. Ako Vas izostane mnogo, izostane tudi ta zagovor; zakaj Vaša morebitna abstinenca bi se smatrala za molčečo izjavo, da niste teh nazorov!

Na Spodnjem Štajerskem deluje po stanju pred enim letom v posameznih okrajih sledeče okroglo število učiteljev in učiteljic:

|                        |              |             |
|------------------------|--------------|-------------|
| V okraju Brežice . . . | 19 učiteljev | 9 učiteljic |
| „ „ Celje . . .        | 44           | 16          |
| „ „ Gornjigrad . .     | 18           | 2           |
| „ „ Gornja Radgona     | 15           | 5           |
| „ „ Konjice . . .      | 27           | 9           |
| „ „ Kozje . . .        | 21           | 9           |
| „ „ Laško . . .        | 32           | 13          |
| „ „ Sv. Lenart . .     | 21           | 6           |
| „ „ Ljutomer . .       | 18           | 8           |
| „ „ Marenberg . .      | 22           | 6           |
| „ „ Maribor . . .      | 74           | 10          |
| „ „ Ormož . . .        | 24           | 8           |
| „ „ Ptuj . . .         | 64           | 15          |
| „ „ Rogatec . . .      | 13           | 1           |
| „ „ Sevnica . . .      | 10           | 5           |
| „ „ Slov. Bistrica .   | 24           | 5           |



|                             |              |             |
|-----------------------------|--------------|-------------|
| V okraju Slov. Gradec . . . | 15 učiteljev | 3 učiteljic |
| " " Šmarje . . .            | 19 "         | 3 "         |
| " " Šoštanj . . .           | 17 "         | 3 "         |
| " " Vransko . . .           | 10 "         | 5 "         |
| " " Arvež . . .             | 6 "          | 1 "         |
| " " Cmurek . . .            | 5 "          | 4 "         |

Spodnje Štajersko šteje

torej skupaj . . . 509 učiteljev, 145 učiteljic.

Da bode shod uspel, se ga morata vsaj dve tretjini, to je 338 učiteljev in 96 učiteljic vdeležiti; ako bi bilo mnogo manje vdeležencev, bi poslanci iz tega izvajali za nas neugodne posledice, češ, da si vendar velika množica slovenskega učiteljstva ne želi tako nujno izboljšanja svojih gmotnih razmer, kakor se vedno „pretirano zdihuje in pisari.“

V vsakem okraju naj prevzame predsednik okrajnega učiteljskega društva nalogo, takoj vse učiteljstvo svojega okraja v imenu društva pismeno spodbuditi za shod; kjer on tega ne mora storiti, naj stori to njegov namestnik (oziroma odbor), a kjer ni nobenega učiteljskega društva, naj stori to kateri delavni tovariš sam ali v naglici „ad hoc“ sestavljeni odbor. Vsak predsednik oziroma njegov namestnik itd. naj smatra za častno dolžnost, spraviti najmanj dve tretjini učiteljstva svojega okraja k shodu.

Gospodje predsedniki, oziroma njihovi namestniki itd., ki prevzamejo dejansko izvrševanje te častne naloge, prevzamejo pri shodu častni posel redarjev. (Glej § 8 zakona o shodih z dne 15. listopada meseca 1867. l. drž. zakona št. 135) in obenem zaupnih mož ter bodo obenem še z drugimi vplivnimi zaupniki povabljeni en dan pred sklicanim shodom v Celje k skupnemu posvetovanju s pripravljalnim odborom. (Cenzura resolucij, razdelitev častnega posla med redarje, določitev predloga za predsednika, namestnika itd.) Da se jim more dostaviti pravočasno za to potrebno vabilo, naj blagovolijo nemudoma naznaniti sklicatelju, če so dejanski prevzeli to častno nalogo in če jih sme na vabilih kot zaupnike dati podpisati.

Shod se skliče, ako bodo znamenja kazala, da bode deželni zbor zboroval meseca sušca, z ozirom na ugodnejša gmotna sredstva učiteljstva, na četrtek, dne 9. sušca meseca.

Lotimo se torej dela vsi, da nas 9. sušec ne preseneti nepripravljene!

Za certifikat za polovični vozni listek naj takoj vloži prošnjo na obratno železniško nadzorništvo v Gradcu vsak vdeležnik sam. Sicer pa med tour-retour- in polovičnimi listki ni velikega razločka.

Pripravljalni odbor se bode v tem času, ko se je to poročilo dalo v tisk, posvetoval z deželnima poslancema, bivajočima v Celju, ali naj se k shodu povabijo tudi naši državni poslanci, da bi se pri ti priliki ž njimi obravnavalo vprašanje, se li naj učiteljstvo podržavi ali ne, nadalje ali se naj k shodu povabijo uredništva in poročevalci časopisov. K shodu se povabijo člani upravnega odbora „Zaveze“ slov. učiteljskih društev.

Ako se želi kateri tovariš iz drugih slovenskih kronovin vdeležiti shoda, naj se prijavi tovarišu sklicatelju pravočasno, da mu doloži osebno vabilo in legitimacijo. Brez legitimacije ne sme biti nikomur vstop dovoljen; zakaj državno sodišče je v nekem slučaju razsodilo sledeče: „Sklicatelj mora povabljen po onih znakih poznati, ki določujejo njihovo istost (identičnost, ime, stan), on mora na podlagi vabil (legitimacij) istost povabljenih zanesljivo določiti znati.“ Iz te razsodbe sledi, da je vstop

brez legitimacije nedopustljiv in da se mora legitimacija do konca zborovanja obdržati. Kdor izgubi legitimacijo, naj se v dan shoda oglasi pri sklicatelju za duplikat.

Prvikrat torej stopi učiteljstvo Spodnjega Štajerja kot celota, kot slovesno manifestujoči činitelj deželne in narodove kulture pred zastopnike svojega ljudstva. V desni bakljo prosvete, v levi zeleno mladiko človekoljubja se bode dalo ono, hodeč po trnjevi poti, spoznavati poslancem in ljudstvu. Da bode ta baklja bolj goreča, mladika bolj zelena, alegorija na trnjevi poti vzvišenejša, v to je dolžan prispeti s svojo pričujočnostjo sleharna tovarišica, sleharni tovariš Spodnjega Štajerja!

\* \* \*

Mila tovarišica! Dragi tovariš!

Le kratek čas nas loči od zasedanja deželnega zbora, v katerem se bode vendar končno razpravljalo naše delovanje za državo, deželo, narod itd. v šoli in zunaj šole ter naše v vseh ozirih slabo gmotno stanje. Zastopniki obeh narodov v deželi bodo ondi povzdigali svoj glas za nas, a tudi proti nam, kakor jim bode njihovo pravo ali krivo prepričanje o nas narekovalo.

Gotovo napolnuje sleharno tovarišico in tovariša Spodnjega Štajerja prepričanje in zavest, da razsvetljuje naš stan kulturno obzorje dežele s plamenečo bakljo prosvete in da cepi on v srca nežnega narodovega naraščaja čut vere, človekoljubja, pravice, miru, delavnosti, varčnosti, zadovoljnosti itd. Ta sladka, osrečujoča zavest nas združuje kot močna vez v eno celoto — v zavedno in delavno učiteljstvo. Ta zavest nam nikakor ne dopušča mirovati, dokler nas vsi slojevi naroda ne priznajo za varni kulturni činitelj, ona nam nalaga dolžnost, dati ljudstvu in poslancem pravi pojem o našem vzvišenem poklicu in stanu. Prepričanje in vsakdanja izkušnja, da smo mi vkljub svojemu vzvišenemu poklicu vendar trpini, hodeči po trnjevi poti trudapolnega dela in pomanjkanja, nas tudi tesneje družijo v zavedno celoto — v trpeče učiteljstvo. Iz naših družin se vedno glasneje, vedno širneje razlega klic za izboljšanje našega gmotnega stanja. Vera, narod, dežela, država — vsi uporabljajo svoje moči, da jačijo sami sebe, zahteve teh naših veliteljev do nas rasto od leta do leta, a kruh, katerega nam režejo v tankih koščkih, ne siti naših družin; zato je naše gibanje v postavnih mejah in hrepenenje za večjim kosom kruha ne samo opravičeno, temveč celo pravično in nujno potrebno. Opravičeno je naše mnenje o samem sebi: „Naše delo je vzvišeno in nam ga more le Bog popolnoma poplačati, a od dežele in naroda zahtevamo svojemu stanu primerno in dostojno nagrado!“

Mnogi merodajni činitelji spoznavajo važnost našega stanu in umejo naše pomanjkanje, toda ne vsi, imamo še tudi mnogo nasprotnikov!

Kam naj prištevamo svojo deželnozborsko delegacijo?

Morebiti vidi naša deželnozborska delegacija v nas vzvišeno alegorijo, držečo v desni plamenečo bakljo prosvete a v levi zeleno mladiko človekoljubja, miru itd., a trnjeve poti, po kateri mora ta alegorija, šireč prosveto, hoditi, ne poznajo.

Tovarišice, tovariši! Zavedno, delavno in trpeče učiteljstvo! Razodenimo svoji deželnozborski delegaciji in javnosti rane in trpljenje, katero nam prizadeva trnjeva pot učiteljskega poklica, odkrimo ji pomanjkanje kot posledico v tankih koščkih rezanega kruha!



V to svrho sklicuje Vaš vdano podpisani tovariš v sporazumljenju dveh deželnih poslancev in v sporazumljenju pripravljalnega odbora na podlagi § 2. postave z dne 15. listopada 1867, drž. zakon. št. 135, **shod spodnještajarskega učiteljstva** na četrtek, dne 9. sušca leta 1899 ob 11. uri v Celje, na katerega povabi tudi vso našo deželno- in državnozborsko delegacijo z namenom:

1. da stopi učiteljstvo Spodnjega Štajarja v potrebno in koristno dotiko z zastopniki našega naroda v deželnem in državnem zboru,

2. da se jim predstavimo kot važen činitelj kulture v državi, deželi in narodu,

3. da jim orišemo razvoj učiteljskega stanu do današnjega časa in da jim očrtamo svoje neugodne gmotne razmere, t. j. svojega vzvišenega poklica nedostojno plačo in da jim naznamo, česa si želimo za svoje naporno kulturno delo od njih in naroda,

4. da pojasnimo njim in davkoplačnikom, da je za učiteljstvo in šolo izdani denar prava narodova na obresti naložena glavnica, veliko večje vrednosti nego vedno rastoče ogromne svote za topove, puške itd., od katerih nima niti dežela niti narod v rastočem razmerju nobene večje koristi,

5. da zbudimo v njih in v narodu večje zanimanje za svoj stan. Naši poslanci niso imeli doslej v izvrševanju svojega zasebnega poklica niti časa niti povoda, premišljevali o važnosti učiteljstva, o vplivu šolskega pouka in vzgoje za narod, deželo in državo; dajmo jim torej k temu povoda in priložnosti!

6. da slišimo iz njihovih ust mnenje o nas in da nam naznamo, česa žele oni v imenu naroda od nas,

7. da si zagotovimo njihov glas za izboljšanje svojih plač. Znano je, da so v deželnozborski štajarski delegaciji tri stranke, namreč nemško-konservativna, nemško-nacionalna (oziroma liberalna) in slovenska stranka; kamor se nagne v tem vprašanju slovenska stranka, ondi bode večina, iz tega sledi odločujoča važnost slovenske delegacije,

8. da označimo njim in narodu v mnogobrojni vdeležbi svoje stališče kot vodilo za prihodnje naše delovanje v šoli in zunaj šole,

9. da obravnavamo ž njimi vprašanja *a)* o poddržavljenju šole in učiteljstva, *b)* o disciplinarnem zakonu, *c)* o tajni kvalifikaciji, *d)* o stalnem nameščenju c. kr. okrajnih šolskih nadzornikov.

Tak shod ustreza sklepu občnega zbora „Zveze slovenskih učiteljskih društev“ v Opatiji, dne 20. vel. srpana 1896 in sklepu delegacije štajarskega „Lehrerbunda“ z dne 29. grudna 1898, rekoč: „Učiteljstvo se obrni neposredno do poslancev.“

Namestnik dežel. glavarja, deželni poslanec dr. Srnec in deželni poslanec dr. Dečko, oba v Celju, sta pozdravila z veseljem misel, sklicati nameravani učiteljski shod z obljubo, da bodeta tudi onadva še posebe povabila sleharnega slovenskega deželnega in državnega poslanca na ta shod. Polnoštevilna vdeležba naših deželnih poslancev in vdeležba naših državnih poslancev nam je torej zagotovljena in ta vesela okolnost zahteva polnoštevilno ali vsaj mnogoštevilno vdeležbo učiteljstva.

Na Spodnjem Štajarju službuje 509 učiteljev, 145 učiteljic. Shod se more le tedaj smatrati za slovesno manifestacijo vsega spodnještajarskega učiteljstva, ako se ga vdeleži najmanje ena tretjina, t. j. 338 učiteljev in 96 učiteljic, torej 434 učnih oseb. Kdor izostane neopravičeno,

bode s svojo abstinenco na račun vsega stanu izrekel narodu in poslancem molčeči protest, da ne rabi nobene ureditve slabih plač. Za ta shod je torej čut celokupnosti, sloge in vzajemnosti „vsi za enega, eden za vse!“ potreben v najvišji meri.

Mile tovaršice! Pri shodu se bode zagovarjalo načelo: „Enake dolžnosti, enake pravice.“ Pridite torej tudi Ve mnogoštevilno pod našo bojujočo se zastavo! Ako Vas izostane mnogo, mora izostati tudi ta zagovor; zakaj morebitna Vaša abstinenca bi se morala smatrati za molčeči protest proti temu pravičnemu zagovoru in sploh proti ureditvi naših plač.

K shodu so povabljeni *a)* vsi slovenski državni in štajarski deželni poslanci, *b)* učiteljstvo Spodnjega Štajarja, *c)* vsi c. kr. okrajni nadzorniki Spodnjega Štajarja, *d)* direktorij „Zveze slovenskih učiteljskih društev“, *e)* predsedništvo učiteljskega društva „Jubilejska samopomoč“ v Ljubljani, *f)* predsedništvo „Lehrerbunda“, *g)* uredništva vseh slovenskih političnih časopisov, *h)* vsak posamezni učitelj (učiteljica) sosednjih slovenskih kronovin, kateri se je oglašil pri sklicatelju za legitimacijo in *i)* učiteljice ženskih ročnih del.

Cenjene tovaršice in tovariši dobe v to svrho po eno tu priloženo individualno legitimacijo. Vstop k shodu je brez legitimacije nemogoč. (Glej Popotnik št. 3. l. 1899.) Kdor slučajno po pomoti ali radi slabih poštinih razmer ali sploh ni sprejel legitimacije, osobito oni, kateri niso več v kraju, v katerem so v imeniku označeni, ali kdor je s katerim koli načinom ob legitimacijo, naj se blagovoli pred začetkom shoda oglašiti pri sklicatelju, kateri mu izroči duplikat.

Za vdeležitev shoda naj blagovoli cenjeno učiteljstvo uporabljati § 31. šolskega in učnega reda z dne 20. velikega srpana 1870, pri čem se ni treba ozirati niti na okrajni niti na deželni šolski svet; zakaj omenjeni § daje šolskemu vodstvu pravico podeljevati podrejenemu učnemu osebju dopust do tri dni, a njemu pa krajni šolski svet. Visoki c. kr. deželni šolski svet štajarski je vsled neke prošnje opozoril „Zvezo slovenskih učiteljskih društev“ na ta § z opombo, da spada ta pravica v področje šolskega vodstva in krajnega šolskega sveta. (Glej dotični deželnozborski dopis, priobčen v 14. št. „Popotnika“ l. 1898.) Za vdeležitev shoda se pa tudi lahko uporablja § 10. imenovanega šolskega in učnega reda.

Resolucije so podrejene cenzuri pripravljalnega odbora, pomnoženega z zaupnimi možmi iz vsakega učiteljskega društva, sklicanimi en dan pred shodom v Celje. Kdor torej želi pri tem shodu postaviti kakoršne si bodi resolucije, naj jih najpozneje dva dni pred shodom dpošlje tovarišu Arminu Gradišniku, nadučitelju v Celju, kateri jih predloži pomnoženemu odboru v presojevanje.

Tovaršice, tovariši! Zavednost, delavnost in trpljenje naše nas skliče pod skupni prapor, naj torej nikogar ne manjka!

S kolegijalnim pozdravom vdani

**Radoslav Knaflič,**  
sklicatelj.

Pripravljalni odbor:

**Armin Gradišnik.**  
**Francišek Krajnc.**

**Jožef Schmoranzner.**  
**Anton Munda.**



## Spomenica primorskega učiteljstva.

**D**eputacija goriških in istrskih učiteljev je dne 7. svečnoma izročila ministrskemu predsedniku grofu Thunu, naučnemu ministru grofu Bylandtu in zastopniku finančnega ministra spomenico, katera se glasi tako-le:

Vaša Prevzvišenost!

Izvršuje dobljeno in prevzeto naročilo ljudskih učiteljev poknežene grofije Goriške in Gradišćanske ter mejne grofije Istre, si dovoljujejo pokorno podpisani odposlanci rečenih ljudskih učiteljev predložiti Vaši Prevzvišenosti v blagohotno upoštevanje naslednjo

### spomenico:

V smislu § 55. državnega ljudskošolskega zakona naj znašajo minimalni dohodki ljudskih učiteljev, pod katere ne sme iti nobena šolska občina, toliko, da morejo učitelji in podučitelji, oproščeni vseh postranskih opravkov, ki jih zadržujejo, vse svoje moči posvečevati svojemu poklicu, prvi pa tudi svojo rodbino vzdrževati primerno krajevnim razmeram.

Ako se ta plemeniti namen za preslavnega vladanja Nj. Veličanstva, našega premilostnega cesarja, sklenjenega zakona, v kateri avstrijski kronovini zaradi slabega finančnega položaja dotične dežele ni mogel izvršiti, se more to s polno pravico v prvi vrsti reči o deželah Goriški in Gradišćanski ter o Istri, ker so v teh deželah učiteljske plače tako nizke, da je učitelju nemogoče živeti in izhajati človeku dostojno.

V smislu deželnega zakona za Goriško in Gradišćansko z dne 4. sušca 1879, dež. zak. št. 6, so bili učitelji na javnih ljudskih šolah razvrščeni na tri razrede, in sicer:

|                     |                         |           |
|---------------------|-------------------------|-----------|
| $\frac{1}{12}$ v    | I. razred z letno plačo | 600 gld., |
| $\frac{3}{12}$ "    | II. " " " "             | 500 "     |
| in $\frac{8}{12}$ " | III. " " " "            | 400 "     |

To razmerje se je sicer z deželnim zakonom za Goriško in Gradišćansko iz leta 1896. tako premenilo, da sta prišli v I. razred  $\frac{2}{10}$ , v II. razred  $\frac{4}{10}$  in III. razred  $\frac{4}{10}$  vsega definitivno nastavljenega ljudskega učiteljstva, ali s tem se v obče položaj učiteljstva ni izboljšal, ker provizorični učitelji tega izboljšanja niso deležni, vsled česar se more trditi, da razmerje med plačilnimi razredi tudi z novim zakonom ni postalo bolje in da učitelj, preden se pomakne v I. razred, mora že navadno priti do kraja svojih službenih let, ako je tedaj sploh kako mesto I. plačilnega razreda prosto.

A še do tega navideznega izboljšanja plač so prišli učitelji po skoro 20 letnem neprestanem boju.

Ljudskim učiteljem v Istri se ne godi dosti bolje.

V primeri z uradništvom in z drugimi enako plačanimi privatnimi stanovi, pri katerih se glede izomike gotovo ne zahteva več kakor pri učiteljih, se more pač reči, da je položaj ljudskih učiteljev v rečenih deželah takšen, da mora obuditi usmiljenje vsakogar.

Ljudski učitelji na Primorskem morajo prav tako kakor bolje situirani učitelji drugih kronovin študirati, prebiti stroge izkušnje in prenašati vse težave učiteljskega stanu, ne da bi bili za to primerno plačani.

Uradni sluge in pisarji v raznih državnih in privatnih službah so v obče, ako ne še bolje, pa vsaj ravno tako plačani kakor ubogi ljudski učitelj.

Uvaževati je pri tem, da mora ljudski učitelj, ako hoče doseči v šoli uspehov in dobro vplivati na vzgojo, biti v stanu, si dobiti na zunaj spoštovanje in to ne le s popolnjenjem svoje omike in razširjanjem svojega znanja, nego tudi z zunanjim nastopom. Kako pa naj siromašni ljudski učitelj s svojo revno plačo kaj takega doseže? Kako naj siromašni ljudski učitelj, kateremu naj bo v smislu § 55. drž. ljudskošolskega zakona omogočeno, preživeti rodbino, svojim otrokom poskrbi višjo šolsko izomiko, nego jo daje ljudska šola, če je komaj v stanu, borno preživeti sebe in svojo rodbino?

Ker ljudski učitelji na Goriškem in v Istri nimajo dohodkov, ki so primerni eksistenčnemu minimumu, so primorani v redkih prostih urah, katere imajo in katere bi potrebovali za svojo izomiko, opravljati privatne službe, koder je sploh to mogoče. Večina pa, nastavljena v malih krajih, sploh ne more dobiti takega privatnega zaslužka in je primorana, zadovoljevati se z najpreprostejšo hrano in obleko, da ne zaide v dolgove.

Ljudski učitelji, kateri ne morejo prenašati velike bede v svojem stanu, so primorani iskati službo v drugih deželah, koder so boljše plače, n. pr. na Kranjskem ali pa na Štajerskem, ali pa celo prestopajo k financii, k pošti, k sodiščem, k davčnim uradom itd., zaradi česar na Primorskem nedostaje čedalje več učiteljskih oseb.

To so sedanji žalostni položaji ljudskih učiteljev v pokneženi grofiji Goriški in Gradišćanski in v mejni grofiji Istri.

Na drugi strani morajo prepokorno podpisani priznati, da je finančni položaj Goriške, Gradišćanske in Istre takšen, da spadajo te dežele med finančno najslabše stoječe, in da bi zvišanje plač ljudskih učiteljev povzročilo v teh deželah novo znatno obremenjenje, katero obremenjenje bi rečene dežele le težko prenašale.

Zlasti bi tako novo obremenjenje težko zadelo davkoplačevalce v pokneženi grofiji Goriški in Gradišćanski, ker ima ta dežela samo okrajne šolske zaklade in do današnjega dne še ni bilo možno ustanoviti deželnega šolskega zaklada.

Notorično je tudi, da je draginja na Primorskem od dne do dne večja, kar davkoplačevalce močno slabi, ljudskim učiteljem, kateri to draginjo tudi občutijo, pa jemlje vse zaupanje na izboljšanje njihovega položaja.

Prisiljeni po bedi in pozdravljaše s hvaležnostjo zakonski načrt, kateri je visoka vlada predložila goriškemu deželnemu zboru in s katerim hoče povzročiti ustanovitev deželnega šolskega zaklada, izrekajo prepokorno podpisani odposlanci ljudskih učiteljev poknežene grofije Goriške in Gradišćanske ter mejne grofije Istre najvdanejšo prošnjo:

Vaša Prevzvišenost izvoli blagohotno v lastnem delokrogu:

1. ukreniti, kar treba, da se, izvršuje § 55. državnega ljudskošolskega zakona, zagotovi ljudskim učiteljem in njihovim rodbinam v pokneženi grofiji Goriški in Gradišćanski in v mejni grofiji Istri stanu primerno izhajanje, ne da bi isti bili primorani, opravljati privatne službe in zanemarjati svojo višjo izomiko, in sicer naj se to zgodi tako, da bode njihova minimalna letna plača enaka letni plači c. kr. drž. uradnikov XI. činovnega razreda;

2. delovati na to, da se okrajni šolski zakladi v pokneženi grofiji Goriški in Gradišćanski odpravijo, in da se z ustanovitvijo skupnega deželnega šolskega zaklada osredotoči uprava sredstev za vzdrževanje ljudskih šol;



3. provzročiti, da se z ozirom na slabe finančne razmere večkrat imenovanih dežel, in da se omogoči regulacija plač ljudskih učiteljev, dotičnim deželnim oziroma okrajnim šolskim zalogom zagotovi primerna subvencija iz državnih sredstev.

Podpisanci, ki so si dovolili, popisati Vaši Prevzvišenosti v predstojajočih vrstah svoj žalostni položaj in se obrniti do Vaše Prevzvišenosti s prošnjo za primerno od pomoč, goje trdo nado, da se primorskim ljudskim učiteljem po sodelovanju Vaše Prevzvišenosti omogoči, učakati boljšo prihodnost ne samo v njihovem interesu, nego tudi v interesu celokupne države, katere zvesti in zanesljivi členi so vedno bili in vedno ostanejo.

V ti nadi beležijo v imenu ljudskega učiteljstva poknežene grofije Goriške in Gradišanske in mejne grofije Istre Vaši Prevzvišenosti najvdaneji

Anton Kosovel, nadučitelj in predsednik učiteljskega društva v Sežani, Peter Medvešek, učitelj v Sv. Križu, Andrej Vrtovec, učitelj v Tolminu, Josip Valentič, nadučitelj v Ricmanjih in Jakob Jakac, nadučitelj v Kanfanaru.

## Tretja slovenska petrazrednica v Ljubljani je nujno potrebna!

(Dalje.)

**P**rva mestna deška petrazrednica šteje letos, kakor smo videli, v 11 razredih 577 učencev; druga mestna deška petrazrednica v 10 razredih 536 učencev. Ne na I., ne na II. petrazrednici zdaj ni nobenega prostora več na razpolaganje. Ker pa število učencev od leta do leta narasta; ker se je na obeh imenovanih šolah v petih letih (t. j. od leta 1893/4 do 1897/8) pomnožilo za 298 učencev in ker je za gotovo pričakovati, da se z veseljem razvojem našega mesta v prihodnjih letih pomnoži tudi število učencev na obeh navedenih šolah, nastane vprašanje, kam pojde slavni c. kr. mestni šolski svet z učenci, katerih število se v prihodnjih petih letih gotovo pomnoži spet za najmanj 300 dečkov?

V občinskem svetu se je sprožila misel, naj bi se poslopju I. mestne deške petrazrednice, in sicer traktu v Pristavskih ulicah, prizidalo 6 novih šolskih sob.

Zoper ta projekt ima podpisani poročevavec nastopne pomisleke:

1. Šolsko poslopje v Komenskega ulicah je zdaj tako primerno, krasno in simetrično sezidano, da je deželno stolno mesto nanje lahko ponosno. Ali bi ne bilo škoda, to simetrijo razdirati in prizidati šoli neprimerno dolg podaljšek v Pristavskih ulicah?

2. Ako se poslopje podaljša, se mora odpraviti šolski vrt, za katerega je občina doslej žrtvovala že mnogo novcev. Trditev, ki se čuje od nekatere strani, da namreč šolski vrt v mestu ni potreben, izvira iz nevednosti in iz nepoznanja naših šolskih razmer. Šolski vrt je ravno v mestu prav živa potreba. Mestni otroci ubožnejših rodbin pridejo malo pod milo nebo v prirodo in zatorej ne poznajo niti najvažnejših kulturnih rastlin, žita, raznih vrst sadnega in gozdnega drevja, cvetic in strupenih zel — vse to pa imajo priliko spoznavati na šolskem vrtu, ako je tako urejen kakor je na I. mestni šoli. Vsak se lahko prepriča, s kakšnim zanimanjem ogledujejo otroci med odmorom, pred šolo ali po pouku lepe

nasade in cvetoče gredice na tem vrtu. In ker tudi učitelji uporabljajo rastline s šolskega vrta pri pouku o realijah, se sme reči, da je ta šolski vrt najlepše in najizbornejše učilo, kar ga ima I. mestna petrazrednica na razpolaganje. In kako se s tem vrtom zbuja učencem veselje in zanimanje do lepe prirode, o tem nam dajo dokaz učenci sami, ki ob rani pomladi nosijo na vrt zanimive cvetice ter prosijo nadučitelja ali šolskega slugo, naj jih vsadi.

3. Prizidek šolskemu poslopju bi bil samo paliativno sredstvo, ki bi mestni občini pomagalo iz zadrege samo za kakih 5—6 let.

Ker se pa v tej dobi, kakor je poročevavec že zgoraj razložil, število učencev, ki hodijo na obe petrazrednici, gotovo pomnoži za okroglo 300 dečkov, bi bila mestna občina čez razmerno kratek čas v ravno tisti zadregi, v kakršni je zdaj, navzlic temu, da bi za prizidek žrtvovala nerazmerno visoko vsoto.

4. Prizidek bi bil tudi neprimerno in neprimerno z ozirom na razdalje, ki bi jih morali mnogi šolski dečki iz oddaljenejših mestnih okrajev do šole prehoditi. Druga mestna deška petrazrednica, ki je morala že dve garderobni sobi porabiti za učilnici, se na nobeno stran ne more razširiti, ne more nobene nove vzporednice odpreti in nič več šolskih otrok sprejeti. Ta šola z ozirom na svoje prostorske razmere ne more spraviti več nego 10 razredov pod streho. Kar tedaj v prihodnjih letih priraste učencev, bode vse napotiti na I. mestno deško ljudsko šolo, ki bi s prizidkom vred dobila vsega skupaj 17 učilnic.

Ta šola leži v severnovzhodnem delu Ljubljane. Mesto se pa ne širi samo proti severu in izhodu, ampak tudi proti jugu in zapadu. Ali bodo potlej dečki s Tržaške ceste, z Opekarske ceste, iz Prul, z Dolenjske ceste in iz drugih južnih in zahodnih mestnih krajev, za katere II. mestna petrazrednica nima prostora, tudi zahajali na povečano I. mestno deško petrazrednico v Komenskega ulicah?

5. Podpisani poročevavec je doslej v svojih uradnih poročilih opetovano poudarjal, da so že zdaj razmere glede števila vzporednic na obeh slovenskih mestnih petrazrednicah z ozirom na § 12 zakona z dne 29. aprila 1873, št. 52 dež. zak. — nezakonite ali vsaj prav blizu meje nezakonitosti. Zakaj ta paragraf ukazuje: „Šola, ki je bila že pet let prisiljena, večje število svojih letnih stopinj ali razredov ločiti v vzporedne razrede, je po preteku tega časa ločiti takoj v dve šoli.“

Ako pa šolska oblastva z ozirom na to zakonito določilo tudi molče trpe na I. in na II. mestni deški petrazrednici po 5 vzporednic, vendar ni misliti, da bi ravno tako molče dopuščala, da bi se število teh vzporednic pomnožilo na 10 ali na 11 vzporednih razredov na eni ter isti šoli. C. kr. mestni šolski, kakor tudi c. kr. deželni šolski svet bi se morala taki popolnoma nezakoniti nakani odločno upreti.

6. Pa tudi, ko bi bila po zakonu šola z ogromnim številom 12 do 17 razredov dopustna, — vzgojni, zdravstveni, kakor tudi upravni momenti odločno govore zoper njo.

Otroci bi iz oddaljenejših mestnih okrajev v celih gruclah brez vsakega nadzorstva prihajali v šolo ter po manj obljudenih ulicah počenjali raznovrstne burke in nerednosti.

Mnogim otrokom bi bila šola tako oddaljena, da bi ob slabem vremenu težko o pravem času prihajali v šolo

ter bi bili vrhutega izpostavljeni raznim obolenjem. Mnogo otrok bi ob zimskem času opoldne ostajalo brez hrane v šoli, čakaje popoldanskega pouka. Izkratka: na taki ogromni šoli bi se udomačile vse tiste neprilike, s katerimi se borimo zdaj na mestni dekliški osemrazrednici pri Sv. Jakobu, ki je začasno postavljena daleč vun iz svojega šolskega okoliša.

In kje naj najde šolsko oblastvo nadučitelja, ki bi, kakor je njegova dolžnost, učil na teden po 20—27 ur, poleg tega pa na taki ogromni šoli še oskrboval vse raznovrstne vodstvene posle, nadzoroval pouk in vzgojo, skrbel za disciplino, opravljal pisarniške posle in raznim strankam dajal pojasnila?

Po mnenju podpisanega poročevalca je zatorej nameravani podaljšek šolskega poslopja v Pristavskih ulicah jako nesrečna in z ozirom na obstoječa zakonita določila naravnost neizvršna misel.

(Konec prih.)

## Kulturne slike s Kranjskega.

Spisal Jos. Ciperle.

(Dalje.)

### 33. Kranjsko šolstvo v luteranski dobi.

**Z** luteranstvom pričelo se je živahnejše gibanje na polji pedagogike in šolstva na Kranjskem. Velike zasluge za to ima prvak novoslovenskih pisateljev Primož Trubar, rojen v Raščici pri Turjaku 1508 in umrl 1586 v Deringu na Nemškem. Bil je mož goreč oznanjevalec lutrove vere. Spoznal je, da more vplivati na narod le z narodnim jezikom; začel se je pri svojih delih prav pridno posluževati slovenščine. Njemu se imamo zahvaliti Slovenci, da se je zanemarjena slovenščina zopet začela pisati v šestnajstem stoletju. Prvi knjigi, koji je dal on med svet, sta bili pedagogiški, in sicer je naslov prvi: „Anu kratku podučene, s katerim vsak človek more v nebu priti“, in drugi: „Ane bukvice, iz tih seti mladi inu preprosti Slovenci mogo lahko v kratkem času brati naučiti.“ Oboje so bile natisnjene v Tübingu na Virtemberskem leta 1550. z izmišljenim podpisom: „Sybenburgen, durch Jernei Skurianic.“

Lutrova vera se je širila res hitro po naši deželi, z njo razcvitalo se je pa tudi šolstvo po Kranjskih tleh. Toda žalibog, za naš narod tudi to šolstvo ni imelo dosti pomena, zakaj tudi po šolah, ustanovljenih po luteranih, ni imela slovenščina nikacega prostora. Učencem teh šol je bilo še celo strogo prepovedano, občevati med seboj v slovenskem jeziku. Prvo svojo šolo so zasnovali luterani l. 1563. v Ljubljani. Bila je to gimnazija, koje prvi ravnatelj je bil Lenart Budina, ki je že od l. 1531. učiteljeval v Ljubljani.

L. 1566. prevzame vodstvo te šole naš imenitni rojak Adam Bohorič, rojen na Dolenjskem, ki je pa študiral na Nemškem pod slavnim Melanhtonom. Sotrudnikom njegovim izvoljen je bil pa Janez Gebhard. Na prošnjo Kranjskih stanov spiše Bohorič 1584 prvo slovensko slovnico v latinskem jeziku z naslovom: „Arcticae horulae succisive de Latino-Carniolana literatura ad latinae linguae analogicam accommodata, unde Moscoviticae, Rutenicae, Poloni-

cae, Boemicae et Lusaticae linguae cum Dalmatica et Croatica cognatio facile deprehenditur.“

S tem delom je pa tudi ustanovil — kar je posebno važno — nov slovenski črkopis, ki se je rabil do najnovjših časov, in ki se imenuje tudi po njem „bohoričica“. Zraven tega je bil pa Bohorič tudi veščak v glasbi ter je mnogo deloval za povzdigo cerkvenega petja in godbe. Šolski voditelj je bil do leta 1582.

Tega leta prišlo je vodstvo lutrovskega gimnazija v roke nekega Nemca Nikodema Frišlina iz Tübinga. Tudi ta je bil izvrsten jezikoslovec in je spisal v Ljubljani dve jezikoslovni knjigi in sicer: „Strigilis grammatica“ in „Quaestiones grammaticae“. A leta 1584. ostavil je že službo v Ljubljani.

Za Frišlinom je prišel za vodjo na to šolo Jakob Pentelius, in za njim Engelbert Engel, kojega so pa morali ostaviti stanovi Kranjski vsled pritiska tedanjega škofa Hrena 18. vel. srpana 1598. S tem je bil pa tudi konec lutrovske gimnazije v Ljubljani.

Poleg te latinske šole v Ljubljani so imeli tudi v Kranji od pomladi 1574 do pomladi 1575 tak zavod. Poučeval je na njem tamošnji nemški učitelj Janez Dach. — Ljubljana je pa imela v isti dobi poleg gimnazije še tri nemške šole; isto tako so imela po eno mesta: Črnomelj, Idrija, Kamnik, Kranj, Krško, Metlika in Žužemperk. Izmed kmečkih občin je imela pa le ena in sicer Bled svojo šolo, koja je pa tudi zapala, ko je bil vničen protestantizem na Kranjskem.

### 34. Jezuitska doba.

Ko so bili izgnani ali spreobrnjeni luterani na Kranjskem, prišli so jezuiti ter prevzeli takoj pouk in vzgojo mladine. To se je zgodilo leta 1597. Ti so ustanovili pri sv. Jakobu v Ljubljani s časom dve šoli: tako imenovano nižjo šolo in gimnazijo, kojoj so vodili tudi do leta 1775., v kojem letu so morali zapustiti Kranjsko deželo. Na slovenščino se tudi ti možje niso ozirali; njih šoli sta bili nemški in latinski. Ravno taki so bili tudi drugi učni zavodi po nekaterih mestih Kranjskih. Narod slovenski bil je v tej, kakor tudi v prejšnji dobi brez šol in brez pouka. Ne moremo se tedaj čuditi, da se je med narodom podivjanost in nevednost splošno udomačila; zakaj poplemeni se le oni narod, ki se izobražuje po dobrih šolah.

Tudi knjig slovenskih imamo jako malo iz te dobe. Kdo naj bi jih bil pa tudi čital, saj so bili skoro vsi tedanji Kranjci analfabeti. Podlaga vsakemu slovstvu so pred vsem dobre šole.

Izšlo je pa vendarle nekaj poučnih knjig. Ljubljanske stolne cerkve dekan dr. Miha Mikec je izdal 1615 „Ta mali katechismus ali krščanski nauk“; — l. 1618. je izšel „Catechismus Petra Canisia, tu je kristijanski nauk; skuz Janeza Čandika! — l. 1680. je izdelal Matija Kastelec, korar v Rudolfovem tako imenovano „Kranjsko besedišče“; pater Hipolit Novomeški pre naredil je Bohoričevo slovnico, ter jo izdal pod naslovom: „Grammatica latino-germanico-slavonica, ex pervetusto exemplari ad modernam loquendi methodum accomodata, a plurimis expurgata mendis, et germanicis aucta dictionibus, a quodam linguae slavicae amatore. Labaci, formis J. G. Mayr, inclytae prov. Carnioliae typogr. 1715; — in slednjič izdal je še Marko



Pohlin svojo „Kraynsko gramatiko“ l. 1768 in l. 1782. še „Tu malu besediše treh jezikov.“ — To je pa tudi skoro vse, kar se je spisalo v dveh stoletjih.

Važno iz te dobe je pa tudi to, da se je v Ljubljani otvoril prvi zavod, v kojem so se jele izobraževati ženske. Dne 2. mal. srpana l. 1703. so otvorile uršulinke svojo šolo, koja obstoji še dandanes. Do tedaj namreč poučevali so se po šolah edino le dečki. S tem pa tudi ni rečeno, da prej nobena Kranjica ni znala čitati in pisati. Kdor je bil kaj imovit, skrbel je za domač pouk svojih hčera, le hčere ubožnih starišev se niso učile ničesa. Tem pa tudi potem z uršulinskim zavodom ni bilo nič pomagano.

(Dalje prih.)

## Književnost in umetnost.

**Pole s podobami za šolo in dom.** V zadnji številki smo naznanili, da je družba za razmnoževalno umetnost na Dunaju izdala ravno kar drugo serijo. Kolike važnosti so te podobe pri pouku, o tem smo govorili že lansko leto, ko je izšla prva serija. Isto velja tudi o drugi seriji, katere vsebina je ta-le:

26. Križarji. — 27. Romanski samostan. — 28. Cesar Maksimilijan I. — 29. Solina Vielička. — 30. Življenje kmetov v XII. stoletju. — 31. Življenje na cesti v XIV. stoletju. — 32. Turki oblegajo Dunaj (1683) [Prikopi. — Poljska pekarnica. — Kara Mustafa. — Arabec. — Beduinski šotor. — Janičar. — Čerkes. — Tatarji. — Albanec.] — 33. Hiša romanskega zloga. — 34. Sveti Severin. — 35. Obleganje mesta v XIV. stoletju. — 36. Goreči grm. (Podobe iz stare zaveze.) — 37. Obujenje Lazarjevo. (Podobe iz nove zaveze.) — 38. Trnjulčica (barvan). — 39. Germani. — 40. Visoko gorovje. — 41. Levi. 42. Donava do Ulma. — 43. Donava od Pasova do Greifensteina. — 44. Huni [Hunska palača. — Papež Leon I. in kralj Atila.] — 45. Viteški turnir. — 46. Drobница. — 47. Vinstvo. 48. Praga. — 49. Mestno življenje za tridesetletne vojske. — 50. Iz mesta za tridesetletne vojske.

Table 26. do 35., 39., 40., 42. do 45. in 48. do 50. imajo besedilo na zadnji strani. „Pole s podobami za šolo in dom“ se dobivajo v vseh ljubljanskih knjigotržnicah po 1'60 gld. serija. Priporočamo jih kar najtopleje.

## Naši dopisi.

**Z Goriškega.** Učiteljstvo se giblje na vsi črti v do-sego primerne gnotnega stanja. Posebno živahno je letošnje gibanje na Goriškem in v Istri. Nasledek shoda v Trstu in Gorici je bila deputacija na Dunaj, kjer je dne 6. m. mes. izročila spomenico ministrskemu predsedniku, grofu Thunu in naučnemu ministru, grofu Bylandt-Rheitu ter finančnemu ministrstvu. Prva dva sta sprejela odposlanstvo pod vodstvom dr. Gregorčiča kaj uljudno ter sta poudarjala važnost učiteljskega stanu in zagotavljala, da bodeta spomenico natančno proučila ter potrebno ukrenila, da se bo po mogočnosti ugodilo opravičenim prošnjam za potrebno izboljšanje. Finančnemu ministru ni bilo mogoče izročiti spomenice, zato se je izročila njegovemu tajniku, kateri je obljubil, da jo izroči na dotično mesto. Spomenico za Goriško-Gradiščansko in Istro so podpisali, kakor znano gg. Anton Kosovel, Peter Medvešček, Andr. Vrtovec, Jožef Valentič in Jakob Jakac. Lahi je niso podpisali, ker niso bili v to posebe pooblaščen posebe glede deželnega šolskega zaloga za Goriško-Gradiščansko, proti kateremu so se postavili v boj laški poslanci. Dne 7. m. m. se je izročila druga spomenica zgoraj imenovanim ministrom; v deputaciji so bile zastopane dežele: Bukovina, Primorska in Dalmacija; veljala je pa za že imenovane

dežele in za Tirolsko. To spomenico je bilo sklenilo odposlanstvo istih dežel, ki je zborovalo na Dunaju 5. m. m. V skupni organizaciji avstrijskih učiteljev doslej niso bile zastopane imenovane dežele (za Primorsko le Lahi ne); zdaj ima torej vlada v rokah spomenice vsega avstrijskega učiteljstva. Prošnje, došle od raznih strani, se strinjajo v zahtevi, da bi se § 55. drž. šol. zakona tako izpremenil, da bi jamčil učiteljem in učiteljicam dohodke nižjih razredov državnih uradnikov. Nemško-avstrijska učiteljska zveza je že izročila državnemu zboru enako spomenico; takisto so storile češka, slovenska in druge zveze, katerim so se pridružile tudi dežele, katerih zastopniki so zborovali na Dunaju 5. m. m. Upanje je, da bosta vlada kakor tudi državni zbor upoštevala skupne, upravičene zahteve vsega avstrijskega učiteljstva ter razmeram primerno izpremenila omenjeni § 55. drž. šol. zakona ter tako zagotovila primerno eksistenco stanu, o katerem se je izrazil grof Thun, da ga previsoko čišla. Četudi so razmere v državnem zboru avstrijskem zares žalostne, upamo vendar, da se najde večina učiteljstvu naklonjenih poslancev, katera ugoti upravičenim našim zahtevam. — Doslej ni bilo še nobeno odposlanstvo učiteljstva sprejeto od Nj. Vel. cesarja; pri ministrstvu leži še vedno prošnja za avdijenco raznih zvez. Tudi odposlanstvo, zborujoče dne 5. m. m., je sklenilo, napraviti spomenico na cesarja ter poskušati vse mogoče poti, da pride na namenjeno mesto. Spomenico sestavi gradiščansko društvo. — Od drugih sklepov, katere je sprejelo odposlanstvo, naj omenjamo le onega, ki teži po zblizanju raznih narodnosti, posebno med češkim in nemškim učiteljstvom. Vsaka narodnost — ali tudi dežela — naj bi imela svojo zvezo učiteljskih društev, a te naj bi se združile v centralno avstrijsko zvezo. Poudarjalo se je, da je, kakor sedaj stoje razmere v Avstriji, jako težavno misliti na splošno zvezo; mogoče pa je tudi zdaj misliti na združenje v posameznih slučajih. Napetost vlada v Avstriji posebno med Nemci in Čehi; enako je med učiteljstvom teh dveh glavnih narodov. Sprožila se je misel, da bi zastopniki učiteljstva drugih narodnosti posredovali za slogo med Nemci in Čehi. V odbor, ki bi sprejel to nalogo, so se volili učitelji raznih dežel: Slovenci, Hrvati, Lahi itd. Zaveza sloven. učiteljskih društev se bode v prvi vrsti naprosila, da bode posredovala pri Čehih. Na tak način bi se dosegla solidarnost vsaj v najpotrebnejših zadevah, ki so življenske važnosti za učiteljstvo, šolstvo Avstrije in nje narodov.

## Vestnik.

**Cesarja Franca Jožefa I. jubilejska ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem:** Gosp. Ivan Bartelj, nadučitelj v Šmartnem pri Litiji, 3 gld.

**Učiteljski konvikt:** G. Ivan Bartelj, nadučitelj v Šmartnem pri Litiji, 3 gld.

Jakob Dimnik,  
blagajnik.

**Osebnosti.** Okr. šolski nadzornik gospod profesor Levec in učitelj na obrtni strokovni šoli g. Jož. Vesel sta imenovana vladnima komisarjema za nadzorovanje obrtnih nadaljevalnih šol in sicer za dobo dveh let. — Suplent na mornarski nižji realki v Pulju gospod Jožef Žilih je imenovan glavnim učiteljem na učiteljski šoli v Kopru.

† **Nadvojvodinja Marija Immaculata.** — Brzjavka z Dunaja javlja, da je umrla njena cesarska in kraljeva visokost nadvojvodinja Marija Immaculata Klementina, vdova po pokojnem nadvojvodu Karlu Salvatorju Avstrijsko-Toskanskem. Visoka pokojnica je bila mati soproge Njegove cesarske in kraljeve visokosti, nadvojvode Karla Štefana, nadvojvodinje Marije Terezije ter nadvojvode Frana Salvatorja, soproga hčere našega cesarja, nadvojvodinje Marije Valerije. Pokojna nadvojvodinja je bolehalo že dolgo let na bolezni v jetrih. Vrh tega si je bila pred leti zastrupila kri z neko črno nogovico, zбоk česar je morala prebiti več težkih operacij, preden so se



odpravile posledice zastrupljenja. Slednjič se je pred nekaj tedni pridružilo še vnetje rebernice. Tudi ta bolezen se je ublažila zadnje dni, ali pojavila se je k vsemu še plućnica, ki je po tolikem trpljenju povzročila smrt nadvojvodinje.

**Važna razsodba.** Nekemu učitelju na Dunaju se ni pripoznala radi nekega pregreška pravočasno prva petletnica. Ker je pa prvo petletnico dobil šele nekaj časa pozneje, mu je šolska oblast pripoznala drugo petletnico šele po preteku pet let po prvi petletnici. Učitelj se je pa pritožil na upravno sodišče, ki je razsodilo dne 3. grudnia l. 1898. l., da zakasnitev prve petletnice nima nič upliva na drugo petletnico, temveč leta se morajo šteti za drugo petletnico od dne stalnega nameščenja, ne oziraje se na to, če je tudi od prve petletnice preteklo šele 4 ali pa 3 leta. Slovenski učitelji, pozor!

**Učiteljska deputacija pri naučnem in pri finančnem ministru.** Dne 18. m. m. se je pod vodstvom predsednika zveze nemških učiteljskih društev predstavila učiteljska deputacija, v kateri je bil tudi načelnik slovenske „Zveze“, g. Jelenc, sekcijškemu šefu Berndtu kot zastopniku naučnega ministra in finančnemu ministru Kaizlu ter izročila prošnjo, naj se učiteljem zagotove tisti dohodki, kakor državnim uradnikom nižjih štirih činovnih razredov. Sekcijski šef Berndt je izjavil, da je učna uprava naklonjena željam učiteljstva, da pa so deželni zbori prvi poklicani pomagati. Finančni minister je rekel, da kot avtonomist ni za to, naj bi država prevzela šolska bremena (Op. uredn.: A pravice si je pa pridržala vse?!), pač pa se more zgoditi, da prepusti država nekatere dohodke deželam in bo vsled tega mogoče zvišati učiteljske plače. S takimi tolažbami se učiteljstvo nikakor ne more zadovoljiti.

**Učiteljsko gmotno vprašanje na Koroškem** sili čim dalje bolj v ospredje. Večina občinskih zastopov je že poslala prošnje za izboljšanje učiteljskih plač na deželni zbor. Vsak čas pa je čitati v raznih listih, da se je zdaj ta, zdaj oni učitelj odpovedal svoji službi in prestopil ali k železnici, ali k pošti, ali pa, če je napravil izkušnjo, k vojaškemu stanu. Bati se je, da bi se taki slučaji še množili, zato se bode baviti deželnemu zboru koroškemu v prihodnjem zasedanju s tem perečim vprašanjem ter je nujno ugodno rešiti. Ali kako? Zelo kratko je odgovoril na to neki koroški listič, češ, kar je zmogla uboga Kranjska, to je mogoče tudi Koroški.

**Učiteljsko gibanje.** Na Štajarskem bodo v raznih mestih dne 29. in 30. sušca veliki učiteljski shodi.

Take shode bi morali sklicati po celi Avstriji! Potem ne bo treba učiteljski deputaciji hoditi na Dunaj gledat, koliko je ura. To točko polagamo na srce osonalnemu odboru „avstrijske učiteljske zveze.“ V družbi je moč in napredek!

**Na c. kr. učiteljsku v Ljubljani** je razpisana služba učitelja za risanje do 31. sušca. Več glej v uradnem listu „Laibacher Zeitung“ z dne 20. svečna.

**Nadzorstvo veronauka** na srednjih šolah si je po smrti dr. A. Čebaška obdržal presvetli knez in škof sam; le kadar bo zadržan, ga bo nadomestoval generalni vikar, č. g. kanonik Flis. Nadzorstvo veronauka na učiteljsku je poverjeno monsignoru A. Zupančiču.

**Odlika.** Tukajšnji mestni višji dekliški šoli je Njega c. in kr. Apostolsko Veličanstvo povodom Svojega 50letnega vladarskega jubileja najmilostliveje dovolilo, da se sme odslej imenovati „Cesarja Franca Jožefa I. mestna višja dekliška šola.“ Med mnogimi zavodi te vrste bodisi zasebnimi, bodisi komunalnimi, nosi v vsi državi edino ta naš zavod ime Njegovega Veli-

čanstva. Čestitamo takisto šoli in njega trudoljubivemu vodstvu, kakor tudi mestu ljubljanskemu in njega občinskemu svetu na ti visoki odliki. Izredno to priznanje pa naj izpodbuja vse odločilne činitelje na vztrajno nadaljnje delovanje in vsestransko izpolnitev tega, za duševni napredek Slovencev prevažnega zavoda. Ob ti priliki opozarjamo pa tudi naše premožnejše rodbine zlasti izven Kranjske na to izvrstno oskrbljeno ter pod vestnim vodstvom in nadzorstvom stoječe žensko izobraževališče.

**Spomenik pokojni cesarici.** Razen v Budimpešti in v Genevi se postavi na spomin pokojni cesarici avstrijski spomenik tudi v Montreuxu v Švici, kjer je pokojnica večkrat bivala.

**Zahvala.** Preblagorodni gospod cesarski svetnik Ivan Murnik je po našem županstvu daroval deški šoli veliko krasno podobo našega presvetlega cesarja Franca Jožefa I. in rajne presvetle cesarice Elizabete v okvirih. Dalje je blagovolil v spomin 50letnega cesarjevega jubileja deški in dekliški šoli podeliti po 10 lepih podobic Nj. Veličanstva v razdelitev med šolsko mladino.

Za ta visokocenjeni dar se podpisani šolski vodstvi blagemu darovatelju najpresrečneje zahvalujeta.

Šolsko vodstvo deške in dekliške šole  
v Kamniku, dne 15. svečna 1899.

I. Čenčič,  
voditelj dekliške šole.

Ign. Tramte,  
zač. voditelj deške šole.

## Ugodna prilika.

V zalogi imam raznovrstnih

## muzikalij in učnih knjig.

Ker moram izprazniti barako, jih prodajam po zelo znižani ceni.

**Vdova K. Tillova,**  
Kongresni trg, Kirbischeva hiša.

Št. 142

o. š. s.

## Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Na trirazrednici v Dragatušu je razpisana služba učiteljice s postavno plačo in prostim stanovanjem v stalno ali začasno nameščenje. Prošnje je oddajati do 20. sušca t. l. pri ces. kr. okr. šolskem svetu v Črnomlju.

C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlju,  
dne 24. svečna 1899.

## GRİČAR & MEJAČ

LJUBLJANA

Prešernove ulice šte. 9

priporočata svojo

bogato zalogo izgotovljene

moške in ženske obleke

v vsaki velikosti ter najboljše  
perilo in zavrtnice po naj-  
nižji ceni.

Kdor si kupuje obleko,  
ogleda naj si najprvo na-  
jino zalogo.

Naročila po meri  
izvršujejo se točno in ceno  
na Dunaju.

Ilustrovani ceniki se razpošiljajo  
franko in zastoj.

P. i. učiteljstvu znižane cene.

## Fr. Čuden

urur v Ljubljani

Mestni trg šte. 25 nasproti rotovžu  
priporoča svojo bogato za-  
logo vsakovrstnih

žepnih in stenskih ur

budilnikov, prstanov,  
uhanov, šivalnih strojev  
od 25 gld. naprej,

biciklov od 100 gld. naprej.

Popravila se izvršujejo na-  
tančno in točno.

Novi cenovniki na zahte-  
vanje franko in zastoj.

Izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stane za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Udje „Slovenskega učiteljskega društva“ plačajo na leto 3 gld. naročnine in 1 gld. udnine. — Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati odgovornemu uredniku (uredništvu) v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 3; naročnino pa prejema g. Francišek Črnagoj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za celo stran 15 gld., pol strani 8 gld., 1/3 strani 5 gld., 1/4 strani 4 gld., 1/8 strani 2 gld.; manjši inserati po 10 kr. petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine še 3 gld.